

Sancti Hieronymi in libros Salomonis prologus

Eiusem Reuerendissimi patris: domini Hui-
gonis Cardinalis: epistole beati Hieronymi ad
Chromacium et Heliodorum episcopos: de libris
Salomonis: **Expolitio.**

Angat epistola etc. Premittit aut Hieronymus
epistolam huius
libro / scri-
bes libro /
matio et be-
liodoro episcopis. In
qua primo ostendit quod
eorum gratia hunc li-
brum de hebreo transla-
tum sit in latinum. Secundo
ostendit qui et quod sint
libri salomonis. Et hoc
facit: ne quis crederet
ecclesiasticum esse para-
bolas salomonis: eo quod
ipse unus volumen in-
uenit apud hebreos
tres libros continens.
Primo: Ecclesiasticum:
secundo: Ecclesiasten:
tertio: Cantica canticorum.
Tertio ostendit quod
sua translatio ceteris pre-
ualeat. Primo quod cap-
tans benevolentiam ait:
a. **Augat**. i. iustos esse
ostendat me. f. et vos:
b. **Epistola** quos iun-
git sacerdotum: im-
mo charta non di-
uidat: id est non dis-
iunctos merito ostendat:
quos locorum interval-
la corporaliter disun-
gunt: quos christi
nectit amor. **Co-**
mentarios. i. libros
vel translationes. Excusatio est: qua se excusat quod non translatit
illos quatuor prophetas: vel potius quod non est commentatus super
illos: sicut chromacius et heliodorus petierant: infirmitate pre-
peditus. **In** osee: amos: et zachariam: malachiam
quorum positis: scripsisse si licuisset pre valitudine
ne/diciente. i. pre defectu valitudinis. Vel valitudo pro infir-
mitate ponitur. Et est sumptum ab usu quo dicit in recessu vel
morte alicuius: vale. **Ab**istitis solatia sumptum: no-
tarios nostros et librarios sustentantes. i. sumptus in
solatiis. i. necessaria ad sumptus scriptorum meorum. **Et**
vobis potissimum nostrum desudet ingenium. No-
tarios dicit: qui libros scribunt. Librarios: qui custodiunt vel
emendant. Vel notarii dicuntur: qui primo de littera minuta bre-
uiter scribunt chartas vel privilegia: Librarii vero dicuntur qui
postea de grossa littera diligentius scribunt: sicut fit romae.
g. **Et** ecce ex latere frequens turba diuersa poscen-
tium. q. d. Vos queritis a me commentarios dictos prophetas:
et alii quod plures requirunt alia. h. **Quasi** aut equum sit:
id est iustum. i. **De** vobis esurientibus. i. valde deside-
rantibus hos commentarios: k. **Et** alijs me laborare: a
quibus non accipio sumptus: et ita esurire corporaliter. q. d. non
est equum. l. **Aut** etiam ita rogant et poscunt a me multa:
quasi in ratione dati et accepti: cuius propter vos ob-
noxius sum. Sumptum est de epistola ad phil. vlti. c. q. d.
Hieronymus: nulli sum obnoxius ad antidona nisi vobis: et
ita non est equum me alijs laborare esurientibus. Argumentum
quod plus tenemur et spiritualiter et temporaliter benefactoribus
nostris. m. **Itaque** longa egrotatione fractus: ne pe-
nitus hoc anno reticerem: et apud vos: id est vobis.

**Epistola sancti Hierony-
mi presbyteri ad Chromacium et
Heliodorum episcopos: de li-
bris Salomonis.**

Angat epistola quod
iungit sacerdotum: im-
mo charta non diui-
dat quod christi nectit
amor. **Comentarios**
i. osee: amos et zachariam: ma-
lachiam quod positis. Scripsisse
sem si licuisset pre valitudine.
n. **Ab**istitis solatia sumptum:
notarios nostros et librarios
sustentant: ut vobis potissimum
nostrum desudet ingenium. Et
ecce ex latere frequens turba
diuersa poscentium: quasi aut
equum sit me vobis esurientibus
et alijs laborare: aut in ratione
dati et accepti cuius propter vos
obnoxius sum. Itaque longa egro-
tatione fractus: ne penitus
hoc anno reticerem: et apud
vos mihi essem: tridui opus
nomini vestro consecraui: in-
terpretationem videlicet trium sa-

lomonis voluminum: masloth:
quod quod hebrei pabolas: vulgata
autem editio puerbia vocat:
et coeleth quod grece ecclesiaste:
latine concionatore possum
dicere. **Sirasirum** quod in lin-
gua nostra vertit canticum
canticorum. **Fert** et panaretos i-
dem filij sirach liber: et alius
pseudographus: qui sapien-
tia salomonis inscribit. **Quo-**
rum priorum hebraicum repperi:
non ecclesiasticum ut apud lati-
nos: sed parabolas innota-
tum. Cui iuncti erant ecclesia-
stes et canticum canticorum: ut si
multitudine salomonis: non so-
lum numero librorum: sed etiam
materiarum genere coequaret.
f. **Secundum** apud hebreos nul-
lus est: quod et ipse stilus grece elo-
quentiam redolet: et nonnulli scri-
ptorum veterum: hunc esse iudei
philonis affirmant. Sicut g.
iudith et tobias et machabeorum
libros legit quidem eos eccle-
sia: sed inter canonicas scri-

quit: p. **Interpre-**
tationem videlicet
trium salomonis vo-
luminum: masloth:
quod quod hebrei pa-
bolas. Ergo pa-
bola est nomen hebreum.
Cotra: hic dicit Glo.
parabola grece: latine
similitudines. Sol. Idem
est nomen grecum et he-
breum. **Al** dic quod hebrei
vocant eas pabolas: non
tamen si bene noie pabola: sed
forte si alio idem signi-
ficat. q. **Vulgata**
autem editio puer-
bia vocat: id est edi-
tio. lxx. vel illa quod fuit
inuenta in hiericho.
Ad videt velle Hiero-
nymus: Nam super illud
Dich. q. c. **Al**iteres
propheti mei elegerunt de vo-
mo delictorum suorum: dicit
Glo. Hiero. Josephus
scripsit: et hebrei dicunt
quod lxx. interpretes non sunt
interpretati nisi. v. libros
moysi. r. **Coeleth**
quod grece ecclesia-
sten: latine concio-
natorum possumus
dicere. **Sirasirum**
quod in lingua nostra
vertit canticum can-

ticorum. **Sirasirum** hebraice: grece episthalmium. i. carmen nu-
ptiale. s. **Fert** et panaretos. i. ecclesiasticus: a pan quod est to-
tus et ares quod virtus: quasi totus et virtuosus: vel oim virtutum instructus:
quia de omnibus agit. f. t. **Gesu** filij sirach liber: et alius
pseudographus qui sapientia salomonis inscribit.
Pseudo idem est quod falsus: et graphos quod est scriptura: quasi fal-
so inscriptus: quo ad hoc quod intulatur sapientia salomonis. v.
Quorum .i. duorum ecclesiastici et sapientie: r. **Priorum** .i. ecclesia-
sticum. v. **hebraicum** repperi: non ecclesiasticum inno-
tatum. i. intulatur: cum tamen sic deberet intulari: **Et** apud
latinos: supple intulatur. a. **Sed** parabolas innotatum: repe-
ri. i. intulatur sic. f. pabolas: cum sic non deberet vocari. b. **Cui**
f. ecclesico: c. **Iuncti** erant ecclesiastes et canticum canticorum:
non hi duo libri salomonis: quod nos habemus: sed alij duo si les istius
i materia. d. **Ut** similitudinem salomonis: non solum numero li-
brorum: sed etiam materiarum genere coequaret. f. ille quod coposuit
illos tres libros. e. **Secundum** .i. sapia: f. **Apud** hebreos
nullus est: quod et ipse stilus grece eloquentiam redolet: et non
nulli scriptorum veterum hunc esse iudei philonis affirmant:
quod philo pitus fuit in greca lingua: licet esset iudeus. g. **Sic** g. iu-
dith et tobias et machabeorum libros legit quidem eos
ecclesia: sed inter canonicas scripturas non recipit.
hoc verum est de orientali ecclesia: sed occidentalis recipit:
ut dicit Aug. in li. de ciui. dei. Vel forte nondum tempore suo
recepti erant. Unde Greg. in moral. dicit librum machabeorum
non canonicum: qui postea fuit in quodam concilio receptus:
ubi patet in prologo quodam ipsius libri. Vel sic: **Inter** cano-
nicas scripturas non recipit. i. in canone veteris aut noui
legis non computat: Sunt tamen canonici libri. i. ab ecclesia catholica
approbati. Sic et

Prologus

approbati. **Sic et hec duo volumina legat ad edificationem plebis: non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum: contra iudeos qui eos non recipiunt: confirmam. Si cui sane septuaginta interpretum magis editio placet: habet eam a nobis olim emendatam.**

q. d. si alicui magis placet editio septuaginta interpretum quam nostra: accipiat eam: quia et nos eam olim correximus: Sed tamen nostra preualet. Et hoc probat per simile. Sicut enim vinum transfusum de vase in vas: et de illo in aliud: minus valet: quia citius accescit. Ita translatio septuaginta translata est de hebreo in grecum et de greco in latinum: et ita in tertium vas: non nostra sed immediate sumpta est de fonte hebraice veritatis: et ideo purior: et verior est. b. **Requiem enim sic noua curdimus. i. formamus.**

c. Est vetera destrua: Et tamen cum diligentissime legitur: sciat magis nostra scripta intelligi: id est magis intelligibilia esse: d. Que non in vas tertium sicut editio septuaginta: e. Transfusa coacerunt: id est fuerint corrupta: sicut vinum quod perdit et saporem et colorem ex nimia transfusione de vase in vas. f. Sed statim de p. l. i. de torculari: g. Purissime commendata teste: i. vasi penitus incorrupto suum saporem seruauerint.

Explicit Expositio epistolę sancti Hieronymi.

Incipit prologus in libros eosdem.

Tribus nominibus vocatum fuisse salomonem: scripturę manifestissime docet. **Pacificum:** id est salomonem: et idcirco hoc est dilectum domini: et quod nunc dicitur coelestis: id est ecclesiasten. Ecclesiastes autem greco sermone est appellatus: quia ceterum: id est ecclesiam congregat: quem nos nuncupare possumus concionatorem: eo quod loquatur ad populum: et sermo eius non specialiter ad unum: sed ad vniuersos dirigatur generaliter. Porro pacificus et dilectus domini: ab eo quod regno eius pax fuerit: et cum dominus dilexerit: appellatus est. **Ita et ps. xliij. et. lxxj. dilecti et pacifici titulo innotantur.** Qui tamen etiam ad prophetiam christi ecclesię pertinent: felicitatem et vires salomonis excedunt: tamen secundum historiam super salomonem scripti sunt. Itaque iuxta numerum vocabulorum: tria volumina edidit: **proverbia: ecclesiasten: canticum canticorum.** In proverbijs paruulum docens: et quasi de officijs per sententias erudiens: Unde et ad filium sermo crebro repetitur. In ecclesiaste vero mature virum etatis instituens: ne quicquam in mundi rebus putet esse perpetuum: sed caduca et breuia vniuersa que cernimus. Ad extremum iam consummatum virum et calcato seculo preparatum

in canticis canticorum sponse iungit amplexibus. Nisi enim prius reliquerimus vitia: et pompis seculi renunciantes: expeditos nos ad aduentum preparamus: non possumus cantare canticum canticorum. Sed et hoc diligentius attendendum: tres libros auctore diuerso esse intitulatos. In proverbijs enim notantur proverbia salomonis: filij dauid regis israel. In ecclesiaste vero verba ecclesiastes: filij dauid regis hierusalę. Superfluum quippe est israel hic: quod male in grecis et latinis codicibus inuenit. In canticum autem canticorum nec filius dauid nec rex israel sine hierusalę prescribit: sed tamen canticum canticorum salomonis. Sicut enim proverbia et rudis institutio ad duodecim tribus et ad totum pertinet israel: et quomodo contemptus mundi non nisi metropolitibus conuenit: hoc est habitatoribus hierusalę: ita canticum canticorum ad eos proprie pertinet: qui tamen superna desiderant. Ad incipientes et perficientes et paterna dignitas: et regni proprii merito vendicat auctoritas. Ad perfectos vero ubi non timore eruditur sed amore: proprium nomen sufficit: et equalis magister est et nescit se esse regem: Que omnia referunt ad christum.

Item alius prologus.

Tres libros salomonis: id est proverbia: ecclesiasten et canticum canticorum: veteri septuaginta interpretum auctoritati reddidi: vel antepositis lineis: superflua queque designans: vel stellis titulo innotatis: ea que minus habebant interferens: ut plenius paula et eustochium cognoscatis quid in libris nostris minus sit: quid vero reddiderit: Necnon etiam illa que imperiti translatores male in linguam nostram de greco sermone vertebant: obliterans et antiquans: curiosissima veritate correxi. Et ubi preposterio ordine atque peruerso sententiarum fuerat lumere ereptum: suis locis restituens feci intelligi quod latebat. Porro in eo libro qui a pluribus sapientia salomonis inscribitur: et in ecclesiastico quem esse iesu filij sirach nullus ignorat: calami temperavi: tamen modo canonicas scripturas vobis emendare desiderans: et studium meum certis magis quam dubijs commendare: Ideo greco et hebreo prefata cunctula utraque in libro premissa est: quia nonnulla de greco hoc ad illuminationem sensus et legentis edificationem vel inserta hebraice translationi: vel extrinsecus iuncta sunt. Et idcirco qui legis semper pergrina memento.

Explicit prologi